

เครื่องลูกบิดโนรา

ธีรวัฒน์ ช่างสาน*

เครื่องลูกบิด เป็นอุปกรณ์การตกแต่งกายของโนราใช้แทนเสื้อผ้าหรือที่เรียกว่า ฉลองพระองค์ สาเหตุที่เรียกเครื่องลูกบิด เพราะได้มีการนำลูกบิดสีเม็ดเล็ก ๆ หลาย ๆ สีมาร้อยกับเชือกให้เป็นลวดลาย เช่น ลายกังปลา ลายลูกแก้ว หรือ ลายข้าวหลามตัด เป็นต้น นำมาตกแต่งเป็นที่คลุมไหล่ บิดรอบหน้าอก และปิดลำคอ เรียกว่า เครื่องลูกบิด

เครื่องลูกบิดโนรามีปรากฏในจังหวัดนครศรีธรรมราชเมื่อใดไม่สามารถระบุได้ แต่จากการประมวลจากบทสัมภาษณ์ เอกสารอ้างอิง และภาพถ่ายของศิลปินยุคเก่า เชื่อว่าเกิดหลังสมัยรัชกาลที่ 6 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ หลังจากการเปลี่ยนแปลงการแสดงให้เห็นโนราผู้หญิงเข้ามามีบทบาทแสดงด้วยตนเอง องค์ประกอบของเครื่องลูกบิด ประกอบด้วยผ้า 2 ชั้น บั้งคอ 2 ชั้น และพานอกหรือรอบอก สีของเครื่องลูกบิดมีหลายสีในชุดเดียวกัน ได้แก่ สีขาว สีเหลือง สีน้ำเงิน สีแดง สีดำ สีม่วง สีส้ม เป็นต้น การเลือกใช้สีมีสาเหตุจากความชอบ ความเชื่อ และความต้องการของศิลปิน วิวัฒนาการของเครื่องลูกบิดมี 3 แบบ คือ แบบเครื่องต้น แบบบัว และแบบเครื่องลูกบิด 5 ชั้น ลวดลายที่ปรากฏบนเครื่องลูกบิดคือ ลายลูกแก้ว หรือลายขนมตัด ลายบัวคว่ำและลายบัวหงาย ลายกังปลา ทราบว่าลายที่ปรากฏทั้งหมดพัฒนาการมาจากลายเดียวกันทั้งสิ้น

ตามความคาดเดาเชื่อว่า รูปแบบของเครื่องลูกบิดอาจจะมีการปรับปรุงให้สะดวกต่อการใช้อย่างยิ่งขึ้น ถ้ามีความนิยมมากกว่านี้อาจจะมีการพัฒนาลวดลาย สีสันไปเรื่อย ๆ ตามการหมุนเวียนของกาลเวลา และน่าจะมีการนำลูกบิดเข้ามาประดิษฐ์ตกแต่งส่วนอื่น ๆ ของเครื่องแต่งกายโนราขึ้นอีกหลายชิ้น

* อาจารย์ประจำโครงการจัดตั้งคณะศิลปกรรมศาสตร์ สถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช.

ความหมาย

ลูกปัด เป็นประติมากรรมขนาดเล็กทำมาจากอินทรียัตถุ เช่น ไม้ หิน แร่ กระดุก ฟัน เขี้ยวสัตว์ เปลือกหอย ปะการัง เมล็ดพืช ดินปั้น ดินเผา เป็นต้น นำมาทำให้เป็นรูปร่างต่าง ๆ มีรูตรงกลางเพื่อร้อยด้ายหรือเชือก สำหรับห้อยหรือแขวนตกแต่งร่างกาย การประติมากรรมลูกปัดนั้นต้องคำนึงถึงประโยชน์ใช้สอย

เครื่องลูกปัด เป็นอุปกรณ์การตกแต่งกายของโนราใช้แทนเสื้อหรือที่เรียกว่า ฉลองพระองค์ สาเหตุที่เรียกเครื่องลูกปัด เพราะได้มีการนำลูกปัดสีเม็ดเล็ก ๆ หลาย ๆ สีมาร้อยกับเชือกให้เป็นลวดลาย เช่น ลายกังปลา ลายลูกแก้ว หรือลายข้าวหลามตัด เป็นต้น นำมาตกแต่งเป็นที่คลุมไหล่ ปิดรอบหน้าอก และปิดลำคอ เรียกว่า เครื่องลูกปัด

ประวัติเครื่องลูกปัดโนราในจังหวัดนครศรีธรรมราช

เครื่องลูกปัดโนราในจังหวัดนครศรีธรรมราช มีปรากฏเมื่อใดไม่สามารถระบุได้ จึงต้องใช้วิธีเทียบเคียงจากหลักฐานที่ปรากฏทั้งภาพถ่าย และบทความที่นักวิชาการได้เรียบเรียงไว้ ดังนี้ ประมาณ 80-60 ปีมานี้ เครื่องแต่งตัวโนราได้รับการปรับปรุงให้สวยงามขึ้น เช่น มีที่คลุมไหล่ทั้งสองข้าง มีรัดอกทำด้วยลูกปัดร้อยเป็นลวดลายต่าง ๆ ลูกปัดนั้นใช้ลูกปัดหินและลูกปัดกระดุก เหตุที่รัดอกเพิ่มขึ้นคงจะเป็นเพราะโนราไม่มีเสื้อจึงต้องใช้รัดอกปิดให้มิดชิดและเพื่อให้สวยงามด้วย และอีกสาเหตุหนึ่งเนื่องจากว่าเริ่มมีผู้หญิงรำโนราด้วยแล้วคือ ประมาณ 60 ปีที่ผ่านมา มีโนราหญิงเกิดขึ้นครั้งแรกที่พัทลุง 2 คน การที่จะให้โนรารำมีแต่สังวาลเป็นเครื่องนุ่งห่มข้างบนนั้นไม่พอจึงต้องเพิ่มคลุมไหล่ รัดคอ สังวาล ทับทรวง ส่วนข้างล่างยังคงเดิม คือยังคงมีสนับเพลา ผ้านุ่ง และหางหงส์เหมือนเดิม ต่อจากนั้นมาประมาณ 50-30 ปีมานี้ โนราได้ลดเครื่องแต่งกายในส่วนที่เป็นลูกปัดเหลือเพียง 5 ชิ้น คือ รัดอก ปั้งคอหน้า ปั้งคอหลัง คลุมไหล่ซ้ายและขวา ส่วนสังวาลและ

ทับทรวงนั้นตัดออกนับเป็นการเปลี่ยนแปลงอีกยุคหนึ่ง (สุทธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์, 2529) บทความที่อ้างนี้สอดคล้องกับกลอนหนึ่งที่ใช้ขับร้องหน้าม่านของโนรายก ชูบัว ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดงพื้นบ้านคือ “การแต่งกายโนรามาแต่หลัง ตามแบบครูผู้เฒ่าเล่าให้ฟัง มาแต่ครั้งคราวชั้นบรรพชน เพื่อให้ผู้สืบสายได้รับรู้ บังเกิดผู้เปลี่ยนปรับกันสืบสนสนับเพลาเขาใส่ในเบื้องต้น ปลายเท้ามนเสริมสี่สุด สะดุดตา เอาผ้ายาวจีบพยกทางห้อย ใส่หน้าผำระย้าย้อยคอยสอดผ้า ห้อยหน้ารัดสะโพกผูกลูกปัดจัดสรรมา ห้อยระย้าและยับสลบลาย เอาปีกปักถักลูกปัดรัดทางหงส์ รัดเอวองค์ด้วยปั้นแห่งเร่งสอดสาย เอรอบอกรัดประกอบเข้ารอบกาย ทั้งสองบ่าขวาซ้ายซ้องเกี่ยวกัน สายสังวาลประสานถ่วงเป็นพวงห้อย ปีกนกน้อยสองข้างอย่างคมสันใส่สร้อยสายทับทรวงเป็นพวงพัน เพิ่มเสริมสันเข้าสิ่งเรียกปั้งคอ พอให้ดูมิดชิดปิดหน้าหลัง โดยมุ่งหวังเรียบร้อยไม่ร้อยห่อ สมัยกลางเอาผ้าบางมาพันคอ แต่ยกพอดคิดค้นสร้างผลงาน ค่อยสวมสอดกำไลใส่ต้นแขน ทั้งต้นปลายหนีบแน่นเป็นพื้นฐานแบ่งผัดผิขาวผ่องตามต้องการ หยิบเทริดสานแบบเก่าเอาสวมทรง จับเส้นงามอ่อนช้อยเรียบร้อยรอบใส่ประกอบสวยล้ำอย่างหงส์ ครั้นเสร็จสรรพทิวร่างสำอององค์ เดินเวียนวนเยื้องย่างจากห้องใน” (ฉลาด สุขขาว, 2543) ทั้งสองบทความที่กล่าวอ้างทำให้ทราบว่า เครื่องลูกปัดที่โนราใช้ตกแต่งร่างกายเพิ่มมีในระยะหลัง ตอนที่เริ่มมีโนราผู้หญิงเข้ามามีบทบาทร่วมแสดงโนราด้วยนี่เอง แต่จะเริ่มมีในปีพุทธศักราชที่เท่าใดไม่สามารถยืนยันได้ แต่จากภาพถ่ายของศิลปินโนราเมื่อพุทธศักราช 2448 ที่ใช้แสดงในโอกาสรับเสด็จรัชกาลที่ 5 อำเภopakpang จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่าในช่วงดังกล่าวโนราในจังหวัดนครศรีธรรมราชยังไม่มีเครื่องลูกปัดโนราสวมเลย มีเพียงเทริด ทับทรวง สังวาล ปั้นแห่ง ปีกนกแอ่น เหน็บเพลา นุ่งผ้า ห้อยหน้าและกำไลมือ ดังภาพ

ภาพที่ 1 การแต่งกายโนราในสมัยรัชกาลที่ 5

ที่มา : สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ เล่มที่ 5. (สถาบันทักษิณคดีศึกษา : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒสงขลา, 2529), หน้า 1805.

นอกจากนี้ครั้นสมัยรัชกาลที่ 6 โนราเริ่มใส่อินธนูอย่างโจนและละครหลวงของทางภาคกลาง มีการสวมเทริด สายสังวาล สายคอ ทับทอง ปีกนกแอ่น ปิ่นเท่ง เหน็บเพลา ผ้านุ่ง หน้าผ้า ผ้าห้อยหน้า ปีกและกำไลข้อมือ แต่ไม่ปรากฏว่ามีต้นแขน ดังภาพ

ภาพที่ 2 การแต่งกายในโนราสมัยรัชกาลที่ 6

ที่มา : เล่มเดียวกัน, หน้า 1805.

ทำให้สรุปได้ว่าเครื่องลูกปิดโนราเพิ่งมีการพัฒนาการในการสวมใส่ของโนราในระยะหลัง สมัยรัชกาลที่ 6 นี้เอง และมีพัฒนาการมาเรื่อยจนปัจจุบัน

องค์ประกอบของเครื่องลูกปิดโนรา

องค์ประกอบของเครื่องลูกปิดโนรา หรือชิ้นส่วนที่ประกอบด้วยและเรียกว่าเครื่องลูกปิดโนรา ประกอบด้วยป่า บั้งคอ และพานอก

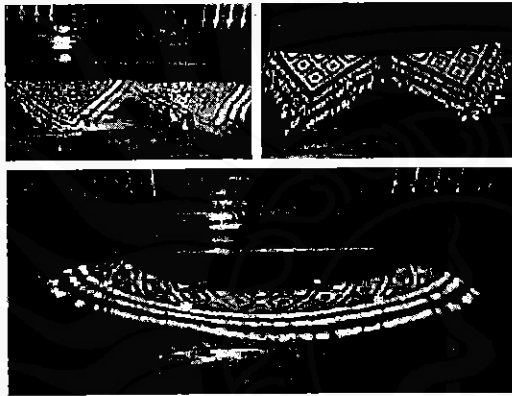
1. ป่า คือ เครื่องลูกปิดที่ร้อยเป็นสามเหลี่ยมหัวตัด หรือสามเหลี่ยมธรรมดา ปลายแหลม สำหรับไว้ปิดทับบนป่าชายและ

ชาวช้างละชั้น มีทั้งหมด 2 ชั้น ความกว้างและความยาวตามอัตราส่วนของไหล่ผู้สวม ลวดลายของลูกปัดที่ร้อยมักเป็นลายลูกแก้ว

2. บั้งคอ คือ เครื่องลูกปัดที่ร้อยเป็นรูปสามเหลี่ยมชั้นเล็ก 2 ชั้น สำหรับปิดลำคอด้านหน้าและหลังของผู้แสดง คุณลักษณะของบั้งคอทำหน้าที่เช่นเดียวกับกรองคอหรือกรองคอในละครไทย ลวดลายที่ปรากฏเป็นลายลูกแก้ว

3. พานอก คือ เครื่องลูกปัดที่ร้อยเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า เป็นองค์ประกอบชิ้นที่ยาวที่สุดสำหรับพันรอบอกของผู้สวม บางท้องถิ่นเรียกว่า พานโครง หรือเรียกว่า รอบอก ก็มีลวดลายที่ปรากฏบนพานอกเป็นลายลูกแก้ว

ภาพที่ 3 เครื่องลูกปัดโนรา

สีของเครื่องลูกปัด

สีของเครื่องลูกปัดที่ปรากฏเกิดจากการนำลูกปัดหลากสีมาร้อยเพื่อให้ตัดเส้นและเห็นลวดลายที่ปรากฏอย่างเด่นชัดสวยงาม เพาที่สำรวจทำให้ทราบว่าสามารถใช้ได้ทุกสี อาทิ สีขาว สีเหลือง สีน้ำเงิน สีแดง สีดำ สีม่วง สีส้ม เป็นต้น ทั้งนี้ การเลือกสีของลูกปัดมาร้อย เกิดจากเหตุผลต่อไปนี้

1. ความรักความชอบ กล่าวคือ คนทุกคนย่อมมีภาวะการณของตนเองเป็นสิ่งที่กำหนด มีความรักความชอบที่แตกต่างกัน ในการทำเครื่องลูกปัดเป็นงานฝีมือที่ต้องรังสรรค์จากจินตนาการและความชอบส่วนตัว ดังนั้น ถ้าชอบสีอะไรก็

สามารถที่จะเลือกสีนำมาจัดวางเรียงร้อยได้ตามต้องการ

2. ความเชื่อ อาจมีความเชื่อส่วนบุคคลในเรื่องของสี อาทิ เกิดวันอะไรต้องโฉลกกับสีอะไร หรือมีอคติกับสีอะไร เป็นต้น ดังกล่าวแล้วว่าเครื่องลูกปัดโนราเปรียบได้กับฉลองพระองค์หรือเสื้อสำหรับสวมใส่ ดังนั้น การเลือกสีล้วนให้ปรากฏที่โฉลกโฉลกกับตัวเองคงมีมาเกี่ยวข้องกับการเลือกสีลูกปัดได้ด้วยเช่นกัน นอกจากนี้ นักวิชาการได้กล่าวเกี่ยวกับความเชื่อของสีของลูกปัดน่าสนใจ ดังนี้

2.1 สีฟ้า เนื้อกษัตริย์แท้ไว้ในครอบครองแสดงว่า ผู้นั้นในอดีตชาติมีวาสนาสูงส่งมากจะได้สมประสงค์ทั้งชาติด้วยในด้านยศฐาบรรดาศักดิ์และชื่อเสียง

2.2 สีเหลือง มีเมตตามหานิยม มีเสน่ห์ มีมานะ ค้าขาย ไปไหนมาไหนคนไม่เกลียดชัง

2.3 สีน้ำเงิน เนื้อกษัตริย์แท้ทั้งน้ำเงินแก่และน้ำเงินอ่อน ส่งเสริมวาสนาปัจจุบันให้สูงขึ้น มักจะทำให้ร่ำรวยในปัจจุบัน เช่น การเสี่ยงโชค

2.4 สีอิฐมันปู อยู่ยงคงกระพันชาตรี เรื่องศาสตราวุธและเชี่ยวชาญ

2.5 สีดำ ป้องกันภูติผีปีศาจ ป้องกันโรคระบาด ป้องกันอุบัติเหตุ ป้องกันเขี้ยวงาและป้องกันไสยศาสตร์เดรัจฉานวิชา

2.6 สีเขียวหยก มักชักนำเงินทองและสิ่งของให้เข้าบ้านเรือนของตนเองเสมอ เป็นมหามงคลอันอุดม

2.7 สีขาวใสแก้ว เปรียบประดุจเพชรน้ำหนึ่ง ผู้ใช้มีผิวพรรณงามผ่องใสป้องกันหญิงเจ้าชู้ ชายเจ้าชู้

2.8 สีขาวกำไลหยก ทำให้อายุยืนขวัญยืน ผู้ใดมิไว้ครอบครองจะไม่เจ็บไข้ได้ป่วย (สุนันท์ วิเชียรรัตน์, 2532 : 39)

3. ความต้องการของเจ้าของงานที่ร่วมแสดง บางโอกาสเครื่องลูกปัดที่สร้างมาจากความจำเป็นต้องนำเสนอในวาระโอกาสที่สำคัญ เช่น การ

รับเสด็จ หรืออื่น ๆ ด้วยความศรัทธา ความจงรักภักดี อาจมุ่งเน้นสีล้นตามความต้องการของผู้มาร่วมงานด้วยก็ได้เช่นกัน

จากเหตุผลที่กล่าวทำให้ลวดลายสีล้นของเครื่องลูกปัดมีความแตกต่างกัน มากไปกว่านั้นสิ่งที่ควรคำนึงในการเลือกสีล้นของลูกปัดมาเรียงร้อย กล่าวคือ ต้องไม่เลือกลูกปัดที่สีอ่อนให้อยู่กับโทนสีอ่อนด้วยกัน เพราะจะทำให้ลายไม่เด่นชัด หรือไม่ควรเลือกสีเข้มให้อยู่ชิดกันจะทำให้เกิดปัญหาของลวดลายได้ ที่เรียกว่า “สีอับ” คือสีไม่สว่างดูไม่ดี ไม่สวยงามนั่นเอง

วิวัฒนาการของเครื่องลูกปัดโนรา

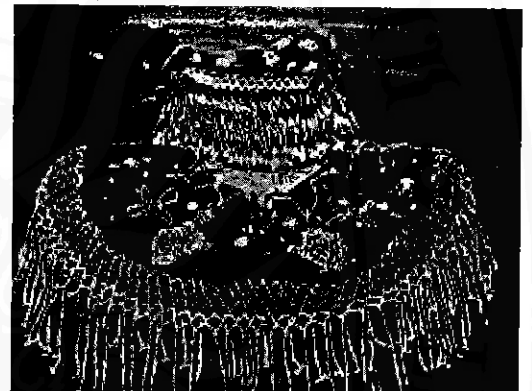
วิวัฒนาการของการใช้เครื่องลูกปัดโนรา มีมา 3 รูปแบบ คือ แบบเครื่องต้น แบบบัว และแบบเครื่องลูกปัด 5 ชั้น รายละเอียดทั้ง 3 แบบ มีดังต่อไปนี้

1. แบบเครื่องต้น คือ เครื่องลูกปัดโนราที่ร้อยลูกปัดให้เป็นตัวเลื้อยติดกันไม่แยกชั้น ประกอบด้วยพานอก ไหล่สองข้าง บึงคอ มีสังวาลห้อยเงินแผ่นครึ่งวงกลมลักษณะคล้ายปีกนกแอ่น พบว่าเครื่องลูกปัดประเภทนี้เกิดก่อนสุด ในระยะแรกจะร้อยกับลูกปัดแมงโลม คือลูกปัดเม็ดเล็ก ๆ แต่ในปัจจุบันไม่ค่อยพบลูกปัดดังกล่าวคาดว่าน่าจะไม่มีมีการนำลูกปัดลักษณะดังกล่าวมาร้อยเป็นเครื่องลูกปัดแล้ว

ภาพที่ 4 แบบเครื่องต้น

2. แบบบัว คือ เครื่องลูกปัดที่ร้อยบนผืนผ้าลักษณะคล้ายกรองคอของละครไทย ใช้ปักปิดส่วนบนตั้งแต่ลำคอคลุมบนไหล่ ส่วนชายจะร้อยลูกปัดเป็นตาข่ายแล้วเป็นระย้าต่อลงมาแบบบัว นี่มีผู้ให้ข้อสังเกตว่า คงเป็นชุดเครื่องแต่งกายที่ประดิษฐ์ขึ้นเพื่อให้คณะโนราที่มีงบประมาณไม่มากใช้ เพราะสามารถลดต้นทุนในการซื้อลูกปัดมาร้อยได้มากกว่าแบบเครื่องต้น สิ่งที่ค้นพบเห็นว่าในแบบบัวลูกปัดที่นำมาร้อยจะเป็นแบบเม็ดกลมหล้า คือลูกปัดแก้วที่มีปุ่มตกลบนพื้นจะแตกหักได้ง่ายและมีการผุกร่อน ดังนั้น อายุการใช้งานจึงมีน้อยกว่าลูกปัดพลาสติกที่พบโดยทั่วไปในปัจจุบัน

ภาพที่ 5 แบบบัว

3. แบบเครื่องลูกปัด 5 ชั้น คือ เครื่องลูกปัดที่พบเห็นในปัจจุบัน ประกอบด้วยพานอก 1 ชั้น ไหล่ 2 ชั้น และบึงคอ 2 ชั้น

จากวิวัฒนาการของเครื่องลูกปัดโนราทั้ง 3 แบบที่กล่าวนี้ จะเห็นความแตกต่างอย่างเด่นชัดในเรื่องของการแต่งกาย เห็นวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่พัฒนาขึ้นของมนุษย์มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงจากสิ่งที่ยากให้ง่ายขึ้น เครื่องต้นของชุดโนรานั้นถึงแม้จะเป็นการรวมชุด นำอุปกรณ์ทั้งหมดมาไว้ในที่เดียวกัน แต่ขั้นตอนการผลิตก็ดี การนำชุดมาตกแต่งร่างกายก็จะต้องใช้คนที่มีความชำนาญเฉพาะทางจริง ๆ ส่วนเครื่องลูกปัด 5 ชั้น ถึงจะมีหลายชิ้นแต่ขั้นตอนการผลิต ขั้นตอนการนำไปใช้มี

ขั้นตอนที่สะดวกกว่า ส่วนในเรื่องของการนำมาใช้ ก่อนหลังของชุดเครื่องลูกปัด เข้าใจว่าในเครื่องต้น กับแบบบัวควมมีต้นกำเนิดในเวลาใกล้เคียงกัน จาก การสังเกตรูปแบบทำให้เห็นว่าในชุดเครื่องต้น คงจะ นิยมใช้ในคณะโนราที่มีฐานะทางสังคมดีพอสมควร ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวัตถุดิบที่นำมาผลิต การสร้างสรรค์ น่าจะมีการลงทุนที่มากกว่า ขณะเดียวกันศิลปิน โนราก็จำเป็นจะต้องสร้างสรรค์ผลงานออกมาจึง ต้องหลบเลี่ยงชุดพัฒนารูปแบบอื่น ๆ ที่ลงทุนน้อยกว่าแต่สามารถจัดแสดงได้อย่างละครทั่วไป เพราะ เเท่าที่สังเกตแบบบัวควมมีส่วนคล้ายกับกรองคอของ ละครไทยมาก พร้อมกันนี้จากการสืบถามอายุการ ใช้งานของเครื่องลูกปัดทั้งสองแบบ เห็นว่ามีอายุ การใช้งานที่ใกล้เคียงกันนั่นเอง ส่วนเครื่องลูกปัด 5 ชั้น เชื่อว่าเกิดระยะหลังจากที่มีการพัฒนารูปแบบ ให้สวยงาม ง่ายต่อการสวมใส่ ง่ายต่อการผลิตนั่นเอง

ลวดลายของเครื่องลูกปัด

ลวดลายที่ปรากฏบนเครื่องลูกปัด ทั้ง พานอก ไหล่ และบั้งคอ จะเป็นลายที่มีชื่อเรียก แตกต่างกันตามความถนัดและความนิยมในการเรียก เช่น ลายลูกแก้วหรือลายขนมตัด ลายก้างปลา ลาย บัวควม ลายบัวหงาย

1. ลายลูกแก้วหรือลายขนมตัด

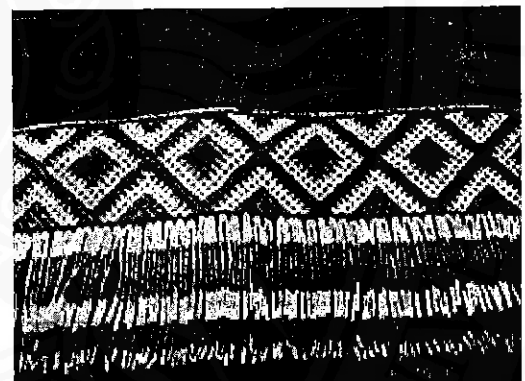
ลายลูกแก้วหรือลายขนมตัด เป็นลาย สีเหลี่ยมขนมเปียกปูน ลีงส่งเสริมที่ทำให้ลายลูก แก้วดูสวยงามและมีมิติของภาพเชิงซ้อนคือ มีการ เล่นสีเส้นไล่เข้าสู่จุดกึ่งกลางที่เรียกว่าใจได้อย่างลงตัว สาเหตุที่เรียกว่าลายขนมตัด คงสืบเนื่องจากความ คำนึงเคยของชีวิตประจำวันในการทำขนมพื้นบ้าน เช่น ขนมชั้น ขนมหน้ากะทิ ขนมหน้ามัน เป็นภาค ใหญ่เมื่อต้องการตัดแบ่งเป็นชั้น ก็จะใช้มีดขีดเส้น จากนั้นจะตัดขึ้นขนมเป็นลักษณะสีเหลี่ยมขนมเปียก พูน เมื่อลวดลายที่ปรากฏออกมามีลักษณะดังกล่าว จึงเรียกว่า สีเหลี่ยมขนมตัดนั่นเอง ดังภาพ

ภาพที่ 6 ลายลูกแก้ว

2. ลายบัวควมและลายบัวหงาย

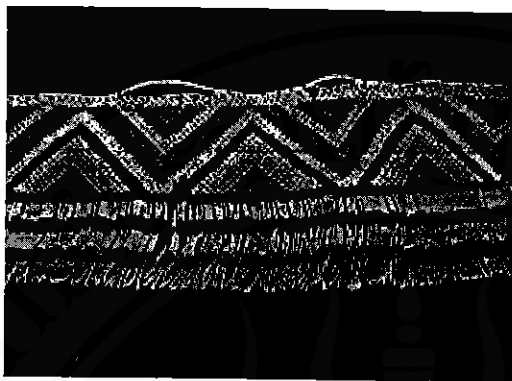
ลายบัวควม มีลักษณะเป็นสามเหลี่ยม ปลายแหลมชี้ลงด้านล่าง และลายบัวหงาย ปลายแหลมชี้ขึ้นด้านบน ถ้าเออลายทั้ง 2 มา ประกบติดกันก็จะเป็นลายลูกแก้วพอดี ส่วนใหญ่ ทั้งลายบัวควมและลายบัวหงายจะพบว่าอยู่ปรากฏ ประกอบกับลายลูกแก้ว คืออยู่ด้านบนและด้านล่าง ส่วนลายลูกแก้วจะอยู่ส่วนกลางของการวางลาย ดังภาพ

ภาพที่ 7 ลายบัวควมและลายบัวหงาย

3. ลายก้างปลา

ลายก้างปลา มีลักษณะเป็นลายบัว หงายและลายบัวควมมาต่อกันสลับกันไปจนหมด ลายหรือเป็นลายสามเหลี่ยมสลับปลายแหลมขึ้นลง จนหมดลวดลายของเครื่องลูกปัดนั่นเอง ดังภาพ

ภาพที่ 8 ลายก้างปลา

ลวดลายของเครื่องลูกปัดที่กล่าวอ้างจะเห็นว่าจริง ๆ แล้วพัฒนามาจากลายเดียวกันทั้งหมด เพียงแต่นำบางส่วนมาจัดวางต่างพื้นที่กันตามความชอบของผู้ร้อย จึงปรากฏเป็นลวดลายบนเครื่องลูกปัดอย่างที่เห็นข้างต้น เส้นห์ของเครื่องลูกปัดอยู่ในการเล่นสีการจัดวางสีของลวดลายดังที่กล่าวอ้างแล้วข้างต้นนั่นเอง

นอกจากนี้จากการสัมภาษณ์ศิลปินโนรา กล่าวว่ อุปกรณ์ที่ใช้แสดงร่วมของเครื่องแต่งกายโนราและมีลูกปัดเข้ามาเกี่ยวข้องด้วยมีอีกหลายชิ้นคือหางไก่หรือหางหงส์ จะนำลูกปัดมาร้อยต่อจากเขาควายเป็นเส้น ๆ เรียกว่าระย้า นอกจากนี้ปัดสะโพกซึ่งมีปรากฏในบางคณะโนราสำหรับรองรับหางไก่ทำลักษณะปั้งคอกก็มี บางคณะยังมีสังวาลที่ร้อยด้วยลูกปัด หรือแม้แต่ห้อยหน้าร้อยด้วยลูกปัดก็มี อุปกรณ์ที่กล่าวนี้นี้เพิ่งมีปรากฏในระยะหลังตามความคิดและจินตนาการของศิลปิน โนราเท่านั้นเอง (ฉลาด สุขขาว, 2543) การพัฒนาก้าวเดินของเครื่องลูกปัดโนรา คาดการณ์ว่าน่าจะมีพัฒนาการที่สวຍงามขึ้น สะดวกต่อการใช้สอยและนำออกแสดงให้เป็นที่รู้จักแก่ประชาชน เยาวชนยุคใหม่ การก้าวไปจะมีพัฒนาการในแนวไหนแบบใด ยากที่จะหาข้อสรุปได้แต่ที่แน่นอนเครื่องลูกปัดเป็นภูมิปัญญาไทยโดยแท้เป็นวิถีชีวิตที่ประณีตของคนไทยทางภาคใต้เป็นกระบวนการคิดที่สามารถสร้างสรรค์งาน สร้างสรรค์คน และในอนาคตข้างหน้าอาจจะสร้างสรรค์เศรษฐกิจได้อีกอาชีพหนึ่ง.

บรรณานุกรม

- ฉลาด สุขขาว. สัมภาษณ์. 17 ธันวาคม 2543.
- สุทธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้เล่ม 5. (สถาบันทักษิณคดีศึกษา : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา, 2529) หน้า 1805
- สุนันท์ วิเชียรรัตน์. "ควนลูกปัดอำเภอคลองท่อม จังหวัดกระบี่" รุสมิแล. ปีที่ 12 ฉบับที่ 2 (มกราคม-เมษายน 2532 : 39)